

Bakalářská práce

Próza českých autorek v roce 2021 optikou ceny Magnesia Litera

Studijní program:

B0114A300072 Český jazyk a literatura se za-
měřením na vzdělávání

Studijní obory:

Český jazyk a literatura se zaměřením na
vzdělávání
Základy společenských věd se zaměřením na
vzdělávání

Autor práce:

Aneta Kopecká

Vedoucí práce:

doc. Mgr. Jiří Koten, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Próza českých autorek v roce 2021 optikou ceny Magnesia Litera

<i>Jméno a příjmení:</i>	Aneta Kopecká
<i>Osobní číslo:</i>	P20000017
<i>Studijní program:</i>	B0114A300072 Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
<i>Specializace:</i>	Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra českého jazyka a literatury
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

- 1) Seznamte se s prózou autorek nominovaných na literární cenu Magnesia Litera (Simona Bohatá, Irena Dousková, Kateřina Rudčenkova, Zuzana Říhová, event. Tereza Dobiášová) za sledovaný rok.
- 2) Pokuste se charakterizovat uvedenou výroční cenu, způsob hodnocení, prezentaci ceny v médiích.
- 3) Pokuste se shromáždit kritickou reflexi děl uvedených autorek (recenze, kritiky, diskuse, zdůvodnění nominací).
- 4) Konfrontujte kritiku s vlastní analýzou a interpretací uvedených děl.
- 5) Pokuste se sumarizovat "bilanci" jednoho roku v ženské próze, zobecněte, pokud je to možné, co je pro současné ženské psaní příznačné, příp. se pokuste o klasifikaci témat, postupů a žánrových variant.
- 6) Shrňte závěry.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce: tištěná/elektronická

Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

ENGLISH, J. F. *Ekonomie prestiže: ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot*. Brno: Host, 2011.

FIALOVÁ, A. (ed.). *Česká próza po roce 1989*. Praha: Academia, 2015.

FIALOVÁ, A. (ed.). *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014.

MACHALA, L. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001.

MACHALA, L. *Cenová bilance 2013: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2013*. Olomouc: FF UP, 2015.

MACHALA, L. DAMBORSKÁ, A. *Cenová bilance 2014: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2014*. Olomouc: FF UP, 2015.

MACHALA, L., DAMBORSKÁ, A. *Cenová bilance 2015: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2015*. Olomouc: FF UP, 2018.

MACHALA, L., FRANTA, T. *Cenová bilance 2016 (CS): Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2016*. Olomouc: FF UP, 2018.

MATOHA, J. *Psaní vně logocentrismu: diskurz, gender, text*. Praha: Academia, 2009.

Vedoucí práce:

doc. Mgr. Jiří Koten, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání práce:

30. dubna 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 30. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Mgr. Václav Lábus, Ph.D.
garant studijního programu

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu doc. Mgr. Jiřímu Kotenovi Ph.D. za trpělivost, připomínky a ochotu pomáhat mi do poslední chvíle s tvorbou této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na vybrané tituly nominované na cenu Magnesia Litera, konkrétně na novelu *Amáliina nehybnost* od Kateřiny Rudčenkové, román *Cestou špendlíků nebo jehel* od Zuzany Říhové a román *Klikař Beny* od Simony Bohaté. Cílem práce je analyzovat zmíněná díla a identifikovat v nich prvky ženského psaní. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se práce zaměřuje na popis ženského psaní, charakteristiku výroční ceny a její utváření v čase. Praktická část je věnována interpretaci zmiňovaných děl, u nichž jsou recenze různých autorů a následné zhodnocení prvků ženského psaní.

Klíčová slova

ženské psaní, cena Magnesia Litera, vývoj ceny v čase, Simona Bohatá, Kateřina Rudčenková, Zuzana Říhová, *Klikař Beny*, *Amáliina Nehybnost*, *Cestou špendlíků nebo jehel*

Annotation

The bachelor's thesis focuses on selected titles nominated for the Magnesia Litera award, specifically the novella "Amáliina nehybnost" by Kateřina Rudčenková, the novel "Cestou špendlíků nebo jehel" by Zuzana Říhová, and the novel "Klikař Beny" by Simona Bohatá. The aim of the thesis is to analyze these works and identify elements of women's writing within them. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part focuses on the description of women's writing, the characteristics of the annual award, and its development over time. The practical part is dedicated to the interpretation of the mentioned works, including reviews by various authors and subsequent evaluation of the elements of women's writing.

Keywords

women's writing, Magnesia Litera award, development of the award over time, Simona Bohatá, Kateřina Rudčenková, Zuzana Říhová, *Klikař Beny*, *Amáliina nehybnost*, *Cestou špendlíků nebo jehel*

Obsah

Úvod	10
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1.1 „Ženské psaní“ neboli écriture féminine	11
1.1.1 Tři myšlenky (falocentrismus, logocentrismus, falogocentrismus)	12
1.2 Charakteristika výroční ceny Magnesia Litera.....	13
1.2.1 Utváření ceny Magnesia Litera	14
1.2.2 Udělování cen po roce 1989.....	15
1.2.3 Cena Jiřího Ortena.....	16
1.2.4 Stručné představení vývoje polistopadové prózy	16
1.3 Představení zkoumaných autorek.....	17
1.3.1 Kateřina Rudčenkova a její tvorba	17
1.3.2 Zuzana Říhová a její tvorba.....	18
1.3.3 Simona Bohatá a její tvorba	19
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	20
2.1 Amáliina nehybnost.....	20
2.1.1 Tematická výstavba knihy	20
2.1.2 Jazyková výstavba knihy.....	22
2.1.3 Kompozice knihy	22
2.1.4 Recenze knihy s názvem Co se hýbe v nehybnosti	22
2.2 Kritika knihy s názvem Román pro (bezdětné) ženy	24
2.3 Cestou špendlíků nebo jehel.....	26
2.3.1 Tematická výstavba knihy	26
2.3.2 Jazyková výstavba knihy.....	28
2.3.3 Kompoziční výstavba knihy.....	29
2.3.4 Recenze knihy	29

2.3.5	Reflexe knihy v autorském interview autorkou	30
2.4	Klikař Beny	31
2.4.1	Tematická výstavba knihy	31
2.4.2	Jazyková výstavba knihy	34
2.4.3	Kompoziční výstavba knihy	35
2.4.4	Recenze s názvem Krása jednoduchosti	35
2.4.5	Recenze knihy od Magdaleny Čechlovské	36
2.4.6	Sumarizace roků v ženské literatuře	37
	Závěr	39
	Seznam použité literatury	41
	Seznam použitých online zdrojů	42

Úvod

Předkládaná bakalářská práce věnuje pozornost otázkám hodnoty české prózy, kterou vytvořily ženské autorky, přičemž využívá metodu plošného řezu nebo interpretační sondy do literární produkce ve sledovaném časovém intervalu. Vodítkem nám byly tituly začleněné do nominačního okruhu ceny Magnesia Litera v roce 2021. V teoretickém úvodu, jenž vysvětluje pojem ženského psaní, pracuji s publikací *Psaní vně logocentrismu*, ze které představuji několik klíčových pojmů souvisejících se spojením „ženské psaní“, s jeho smyslem v literární vědě.

Ve druhé kapitole blíže popíši prestižní cenu Magnesia Litera, její fungování a utváření jejího renomé v čase. Zaměřím se i na etablování jiných cen v literárním prostředí po roce 1989 a představím jednu z dalších uznávaných českých cen, Cenu Jiřího Ortena, abychom měli v prostředí tuzemského oceňování přehled a srovnání, jak se „cení“ literární kvalita. Stručně představím průřez polistopadovou prózou

Ve třetí kapitole krátce charakterizují zkoumané autorky K. Rudčenkovou, Z. Říhovou a S. Bohatou, jejich život a další publikace.

Ve druhé polovině práce přejdu ke konkrétním nominovaným dílům. Postup pojednání je u všech tří děl identický. Nejprve se budu věnovat dílu *Amáliina nehybnost* Kateřiny Rudčenkové, analyzuji jeho tematickou část, jazyk a kompozici a kapitolu doplním o deskripci díla o jeho kritický ohlas, resp. o vybrané recenzní texty a jejich obsah. Dále následuje v rozborech kniha *Cestou špendlíků nebo jehel* Zuzany Říhové a posledním představeným titulem je *Klikař* Beny Simony Bohaté.

V poslední kapitole sumarizuji roky 2013–2016 v ženské literatuře, především v české. Zabývám se tématy a motivy, které v konkrétním roce dominovaly na poli ženské literatury, a připojuji výčet děl, která nesou představené rysy.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 „Ženské psaní“ neboli *écriture féminine*

Smyslem pojmu „ženské psaní“ není třídění dle pohlaví. Pojem má vymezovat styl, který blíže charakterizuje genderovou subjektivitu a je spojen s kulturním diskurzem. Tato teorie pochází z 20. století z Francie. Je spojena s feministickým hnutím. V této práci primárně vycházím z teorie, kterou v tuzemsku představil Jan Matonoha ve své publikaci *Psaní vně logocentrismu*.¹

Termín diskurz není snadno definovatelný, proto je jeho definice obsáhlá a víceznačná. Může se chápat jako řečový projev – díky jazyku chápeme kulturu a realitu kolem nás a umíme myslet v pojmech. Je důležitým aspektem každé kultury. Dále diskurz může být pojímán jako soubor textů, které se vztahují k nějakému předmětu. A také za tímto termínem stojí něco, co dává řád, disciplínu a strukturu výpovědím. Matonoha vychází z myšlenek francouzského filozofa Michela Foucaulta, který se těmito úvahami zabýval ve 2. polovině 20. století.² Jinými slovy, záleží na tom, kdo a v jaké době se vyjadřuje na jaké téma, protože každá doba má svůj příznačný diskurz.

Genderovou subjektivitou se především myslí (ve spojitosti s textem), jaký má daná osoba (muž či žena) styl psaní a zda odpovídá soudobému kulturnímu diskurzu. Matonoha „ženské psaní“ objevuje například i u Bohumila Hrabala. Je tedy důležité prolnout tři základní složky – diskurz, genderovou subjektivitu a textualitu a zaměřit se na jejich kompatibilitu a vzniklé problémy a témata. Mohou nastat tři typy situací. Diskurz se neustále mění, a to zapříčiňuje i jinou interpretaci genderové identity v sociálních interakcích a dále se do toho všeho mísí literární text, ať explicitní nebo interpretačně otevřený. Za druhé je možné zkoumat ženské autorky napříč diskurzem skrze literární kánon. Jinými slovy zkoumáme, jaké ženské autorky v určitém období otevřely možnosti ostatním píšícím ženám či naopak jejich psaní tyto možnosti inhibovalo. Za třetí se zkoumá literární text, který určitým způsobem reaguje a rozebírá problémy diskurzního paradigmatu společnosti.³

¹ MATONOHA, J. *Psaní vně logocentrismu: diskurz, gender, text*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1748-2.

² MATONOHA, J., pozn. 1, s. 30.

³ MATONOHA, J., pozn. 1, s. 43.

1.1.1 Tři myšlenky (falocentrismus, logocentrismus, falogocentrismus)

S představenou problematikou také souvisí tři myšlenky (falocentrismus, logocentrismus, falogocentrismus), jež blíže specifikují koncept „ženského psaní“.

Falocentrismus je pojem používaný pro kritiku západní společnosti, která upřednostňuje mužský pohled na svět a patriarchální hodnoty v různých oblastech, včetně jazyka a literatury. Jsou brány za normu. V důsledku tohoto přístupu jsou ženy a jejich tvorba často přehlíženy. Feministické teoretičky jako Hélène Cixous, Luce Irigaray a Julia Kristeva začaly prosazovat myšlenku „ženského psaní“, která se snaží jít za hranice tradičního rozdělení mezi mužem a ženou a nabízí nový způsob, jak vyjádřit ženskou zkušenost, který je více propojen s emocemi, tělesností a sexuální identitou žen.⁴

Pro autorky píšící knihy, falocentrismus znamená několik věcí. Za prvé se to týká jazykových omezení. Při psaní se ženy musí potýkat s jazykem a diskurzivními strukturami, které mají v popředí maskulinní pohled a často se ženy v nich nemohou dostatečně vyjádřit a ukázat svůj pohled na svět. Za druhé je to neviditelnost či marginalizace – ženské psaní je často ignorováno nebo nedoceněno, proto ženy hůře získávají docenění za jejich díla. Styl „ženského psaní“ se pokouší překonat tyto nedostatky ve společnosti tím, že nabízí nové způsoby vyjádření, které lépe odráží ženské zkušenosti a pohledy.⁵

Ve výše citované odborné knize J. Matonoha uvádí, že logocentrismus je podle Jacquese Derridy myšlenka, že se obecně upřednostňuje takový přístup k významu a pravdě, který nám dovoluje poznávat realitu díky řeči. To znamená, že mluvený nebo písemný text je primárním způsobem přenosu významu, a tím jsou vyloučeny jiné formy komunikace (například symboly, mimika). Najdeme ho v mnoha částech naší kultury (náboženství, společenské normy). Derrida dále říká, že tato představa je složitější, než se zdá. Stále se snažíme v realitě najít význam slov, ale kvůli jeho přenesení jazykem se nám to nemůže podařit, jelikož ho nemůžeme zachytit v jeho elementární verzi. Jazyk nám realitu zkresluje a ovlivňuje.⁶

Poslední myšlenkou je falogocentrismus, jenž propojuje dvě již zmiňované myšlenky, a to falocentrismus dle feministických teoretiček H. Cixous, L. Irigaray, J. Kristevy a logocentrismus dle J. Derrida. To znamená, že spojuje názor, že skrze jazyk poznáváme realitu, pravdu a význam kolem sebe (písmo a symboly jsou druhořadé) a zároveň že je přitom

⁴ MATONOHA, J., pozn. 1, s. 95.

⁵ MATONOHA, J., pozn. 1, s. 95.

⁶ MATONOHA, J., pozn. 1, s. 96.

kladen důraz na maskulinní přístup, přirozenou autoritu a hodnoty, které mají být z pohledu společnosti univerzální (nemají nikoho upřednostňovat).⁷

Těmito dvěma stanovisky se falogocentrismus snaží překonat rozporné postoje. Dále se snaží poskytnout užší pochopení jazyka a lidské zkušenosti. „*Souhrnně řečeno, pod pojmem falogocentrický diskurz můžeme zahrnout řadu postojů a konceptů, jako jsou antropocentrismus, metafyzika přítomnosti, ideologie homogenní identity, nároky na univerzální racionalitu, instrumentální pojetí jazyka a jednoznačného významu, bezrozporně jednotné, plně sebe-kontrolující se Já.*“⁸

Matonoha se snažil vysvětlit, že nelze dělit autory na základě jejich pohlaví. To je čistě subjektivní věc. Styl, kterým autor či autorka píše je úzce spjat s dobou, jazykem a preferencemi, které má každý jiné. To samé lze aplikovat na níže zkoumané české autorky a jejich oceněné publikace.

1.2 Charakteristika výroční ceny Magnesia Litera

Tato výroční cena má primárně za úkol podporovat a zviditelnit kvalitní knihy českých autorů, a nejen ty. Kromě spisovatelů se také zaměřuje na překladatele, nakladatele, teoretiky či vědce. Ocenění se vyhlašuje v několika kategoriích. Je udělováno každý rok pravidelně na začátku druhého čtvrtletí roku za rok předcházející (v covidovém roce 2021 se vyhlašování konalo 8. června). Tudiž ceny jsou udělovány pouze knihám, které byly vydané v předešlém kalendářním roce, než se uděluje ocenění (musí to vždy být uvedené v tiráži knihy).⁹

Vyhlašovatelem ceny Magnesia Litera je občanské sdružení Litera a uděluje ji od roku 2002. Zároveň toto sdružení jmenuje i odborné poroty složené z pěti členů, které udělují ceny v každé kategorii. Členům poroty je zakázáno v ní působit více než tři roky jdoucí po sobě. Odborné poroty nominují tři kandidáty v jednotlivých kategoriích. Výjimku tvoří kategorie Litera za prózu, kde může být nominovaných šest knih (poslední dva roky to neplatí, Litera vyslyšela volání po rovnoprávnosti kategorií). Pokud ve sledovaném roce nebyl shledán žádný titul dostatečný na nominaci a ocenění, nemusí být nutně nominován žádný. Mimo odbornou porotu jmenuje také občanské sdružení Litera sbor hlasujících. Ten má okolo 100 až 300 členů včetně univerzitních badatelů či knihkupců a má za úkol rozhodnout o vítězi z kategorie Litera pro objev roku a Kniha roku. Po hlasování poroty hlasy sčítá předseda poroty a dva členové

⁷ MATONOHA, J., pozn. 1, s. 84.

⁸ MATONOHA, J., pozn. 1, s. 100.

⁹ MAGNESIA LITERA. Statut výročních knižních cen Magnesia Litera (za rok 2023). In: *O liteře* [online]. [vid. 3. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz/wp-content/uploads/2023/09/Statut-ML-2024.pdf>

občanského sdružení. Hlasování se musí účastnit více než polovina porotců, jinak nebude o vítězi rozhodnuto. Může se stát, že člen sboru je v příbuzenském vztahu s některým z nominovaných autorů knih. V tom případě je jasné, že na jeho hlas se nebude brát zřetel a nebude platný. Podobně jsou jako střet zájmu vyhodnoceny jiné vazby, například zastupování téhož nakladatele (porotce nesmí být ve spojení s nakladatelem nominované knihy apod.).¹⁰

Hmotná trofej je soška LITERA, která je spojena se všemi kategoriemi. Doplňkem výhry je také finanční ocenění. Hlavní cena Magnesia Litera – Kniha roku je propojena právě s nejvyšším finančním oceněním, které „startuje“ na 100 000 korunách. Zde záleží, v jaké kategorii se kniha objevila jako nominovaná.¹¹

Celkem bývá devět kategorií, ve kterých se vyhlašují vítězové, ale i to se mění v čase (přibývají a ubývají kategorie podle „trendů“ v literatuře, viz dále). Konkrétně to jsou Litera za nakladatelský čin, Litera za překladovou knihu, Litera za naučnou literaturu, Litera za publicistiku, Litera za knihu pro děti a mládež, Litera za poezii, Litera za prózu, Litera za debut roku a hlavní kategorie Kniha roku. Navíc se v oceněném ročníku 2023 objevily tři kategorie týkající se literárních žánrů, a to Litera za fantastiku, Litera za detektivku a Litera za humoristickou knihu. Tyto kategorie mají své poroty skládající se ze tří členů jmenované spolkem Litera.¹²

1.2.1 Utváření ceny Magnesia Litera

Jak již bylo zmíněno výše, Magnesia Litera existuje od roku 2002 na popud publicisty Pavla Mandyse. Byla založena primárně pro tvorbu současné doby. Základem udělení ceny byla dvě kola, to znamená, že nejprve se knižní tituly nominovaly, následně se vyhlašovali vítězové v každé dílčí kategorii, nakonec na závěrečném ceremoniálu se vyhlásil celkový vítěz v kategorii Kniha roku. Záměr tohoto „stupňovitého“ systému byl, že se uvedl do povědomí veřejnosti více než jeden významný titul. Smyslem oceňování tedy bylo zviditelňování literární kultury.¹³

Stínem počátků Magnesii Litery byl takzvaný „kamarádský styl“ udělování. Konkrétně byla utvořena porota z pěti členů, ale stačila dohoda pouze dvou z nich a již měli tito dva přesilu k prosazení knihy. Dále nebylo ideální, že každá kategorie měla svého garanta,

¹⁰ MAGNESIA LITERA. pozn. 9.

¹¹ MAGNESIA LITERA. pozn. 9.

¹² MAGNESIA LITERA. pozn. 9.

¹³ JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J. *České literární vavříny*. In: ENGLISH, J. F. *Ekonomie prestiže. Ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot*. Vyd. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-492-7

a ten měl za úkol sestavit porotu k dané kategorii. Poté se každý „ve svém kruhu“ dohadoval, která kniha je nejlepší. Dohady nejsou pro veřejnost. Ta si poslechne pouze konečný verdikt. Pokud se to takto dělo, mohla nastat situace, kdy určitá skupina prosadila své zájmy.¹⁴

Nejen vybírání vítěze, ale i samotný vítěz byl v době počátků středem dohadů a pochyb. Ze seznamu úspěšných lze vyzdvihnout, že se mnohdy dala přednost knize, která byla mířená spíše pro odborníky než pro širokou veřejnost (oblasti historie, umění apod.). Publikace dále podotýká, že „soužití literatury s televizí, oceněných autorů s moderátorem večera, literatury s ostatními částmi knižní kultury, se zkrátka zatím v případě *Magnésie Letery úplně využít nepodařilo*.“¹⁵ Literatura a televize jsou dvě odlišné dimenze, publicita a umělecká hodnota mají jiný účel a motivaci.

V roce 2010 přišla změna v hlasování. Místo nominace všech knih do kategorie Kniha roku se nominují pouze některé. Zvýšil se i počet nominací do kategorie s prózou. Navíc je přidáno, že o hlavní ceně hlasuje skupina čítající sto členů, čímž se rapidně zmenšuje riziko prosazování skupinových zájmů.¹⁶

1.2.2 Udělování cen po roce 1989

Minulý komunistický režim měl jiná pravidla a ceny, než jaké je známe v dnešní podobě. Po roce 1989 se na poli literární kultury vše začalo měnit. Změnu popisují Pavel Janáček a Jiří Trávníček v dodatku publikace s názvem *Ekonomie prestiže*.¹⁷

Tehdejší spisovatelský svaz se mění zpět na „stavovskou skupinu“ bez ideologie. Obec spisovatelů je největší organizace na literární scéně, ale vedle ní vznikaly i další spolky. Důležitým faktorem je, že zaniká cenzura a autoři mohou psát bez omezení. Proto toho mnozí využívají a přibývá počet vydávaných knih i časopisů. S cenami se děje stejná proměna. Mnoho cen bylo nekompromisně zrušeno. To samé zákony o cenách, například roku 1990 byl zrušen zákon o státních cenách, Národní cena ČSR či zákony o národních a zasloužilých umělcích. Změna nastala i v legalizaci cen, které se dávaly v exilu a samizdatu – byly přenesené do Československa.¹⁸

Hlavním ukazatelem tzv. polistopadové doby se stalo zakládání cen nových. Rozrůstaly se do dvou větví, a to žánrové a regionální. Z žánrových cen je to například Cena

¹⁴ JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J., pozn. 13, s. 390.

¹⁵ JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J., pozn. 13, s. 391.

¹⁶ JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J., pozn. 13, s. 391.

¹⁷ JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J. *České literární vavříny*. In: ENGLISH, J. F. *Ekonomie prestiže. Ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot*. Vyd. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-492-7.

¹⁸ JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J., pozn. 17, s. 388.

Františka Langera – za nepublikovaná díla s tématem Prahy, Cena Josefa Jungmanna – publikovaný překlad v prvním vydání a českém jazyce, Cena Jana Skácela – pro autory poezie a tak dále Z regionálních to jsou například Literární Varnsdorf, Mělnický Pegas, Plzeňský literární deštník a tak dále. Regionální ceny povětšinou probíhají jako soutěže, jež se snaží poukázat na neznámé autory.¹⁹

1.2.3 Cena Jiřího Ortena

Kromě vážené Ceny Jaroslava Seiferta či Toma Stopparda se u nás objevila i Cena Jiřího Ortena, jež se stala také uznávanou. Byla založená v roce 1986 Kolegiem pro podporu nezávislé vědy, umění a vzdělání. Cena je udělována jednou ročně Svazem českých knihkupců a nakladatelů. Udělení ceny má svá definovaná pravidla. Autor díla musí splňovat věkový limit a nesmí být starší více než 30 let při publikování díla. Autor může získat ocenění pouze jednou, proto je ve své podstatě jedinečné. O výběru laureáta rozhoduje pětičlenná porota jmenovaná Svazem českých knihkupců a nakladatelů. Její složení se každé tři roky mění. Nominovat kandidáty mohou mimo členů poroty nakladatelé, knihovny, média a instituce podporující literaturu. I na dílo jsou kladeny podmínky, které musí splňovat, aby mohlo být nominované. Musí se jednat o první vydání nebo alespoň jeho otištěnou část v časopise za poslední kalendářní rok. Cena je spojena s finanční prémie a slavnostním vyhlášením na veletrhu Svět knihy v Praze.²⁰

Mezi význačné laureáty patří například Tereza Boučková s titulem *Indiánský běh* (1990), Michal Viewegh se svou prózou *Báječná léta pod psa* (1993), Jaroslav Rudiš byl oceněn za titul *Nebe pod Berlínem* (2002), Radek Malý za *Vraní zpěvy* (2003) či Petra Soukupová získala cenu za knihu *K moři* (2008). Filip Klega se stal posledním laureátem ve 36. ročníku napsáním básnické sbírky *Andrstán* (2022).²¹

1.2.4 Stručné představení vývoje polistopadové prózy

Po roce 1989 dominovala v českém prostředí díla autorů, kteří dříve nemohli oficiálně publikovat, a tak jejich díla byla pouze v samizdatu nebo exilu. Jednalo se o jména jako Josef Škvorecký, Milan Kundera či Bohumil Hrabal. Snažili se přizpůsobit své styly psaní v nově nastolené době. Populárním žánrem se staly formy deníků a dokumentárních sdělení

¹⁹ JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J., pozn. 17, s. 388.

²⁰ CENA JIŘÍHO ORTENA. Statut ceny Jiřího Ortena. In: *O ceně* [online]. [vid. 2. 4. 2024]. Dostupné z: <https://www.cenajirihootena.cz/statut-ceny/>

²¹ CENA JIŘÍHO ORTENA. pozn. 20.

o skutečných pravdách komunistického režimu. Spisovatelé popisovaly hrůzy, které se na českém území děly.²²

Autoři často využívali proud postmoderní inspirace, který stavěl do popředí vypravěče a rozbíjel klasickou naraci příběhu. Text přestal být jednolitý a začal získávat několik dějových rovin. Tím se rozšířila možná interpretace textu a závěry z něj vyplývající mohly být různorodé. Mezi autory postmoderního proudu patřily například Michal Ajvaz nebo Daniela Hodrová. Prózy charakteristické jako společenské se také vyvíjely v duchu postmodernismu. V takových dílech lze najít názory na společenskou situaci a tvořící se politickou scénou.²³

Vstoupením do nového tisíciletí byl fatální změnou internet, který neminul ani pole literatury. Otevřel možnosti publikace kritik a názorů širší veřejnosti. Internet také otevřel brány do světa a často se tématem stávala exotika a odlišné zvyky jiné kultury. Tvorba po roce 1989 nabídla mnoho možností a žánrů, kterými se autoři mohou zabývat a otevřela dveře novým inspiracím.²⁴

Publikace *Literární a knižní kultura v digitálním věku* nabízí širší pohled na problematiku digitalizace. Tradiční tištěné knihy se daly na ústup tzv. e-knihám, které se staly snadněji a především rychleji dostupnými. Jednou z dalších východů tzv. digitálního věku je elektronická edice děl. Oproti tištěným pracem nám nabízí nepřeborné množství funkcí a aplikací, které k edici či korekci díla můžeme použít.²⁵

1.3 Představení zkoumaných autorek

Níže představuji autorky K. Rudčenkovou, Z. Říhovou a S. Bohatou, jejichž díla byla oceněna na Cenu Magnesia Litera. Jejich literární i jinou činnost, kterou se zabývají a další napsaná díla.

1.3.1 Kateřina Rudčenková a její tvorba

Kateřina Rudčenková je současná básnířka a prozaička. Narodila se 12. dubna 1976 v Praze. Její první publikace pochází z roku 1998 a byla uveřejněna v Literárních novinách. Jednalo se o poezii. Dále pokračovala vydáváním různých básní, prózy, dramát, ale i fotografiemi či recenzemi v novinách a časopisech (rumunský časopis *Convorbiri literare*,

²² FIALOVÁ, A. (ed.). *Česká próza po roce 1989*. Praha: Academia, 2015. Dostupné z: http://www.vedakolemnas.cz/sys/galerie-download/vkn_28.pdf

²³ FIALOVÁ, A. (ed.). pozn. 22.

²⁴ FIALOVÁ, A. (ed.). pozn. 22.

²⁵ POŘÍZKOVÁ, L. a M. NAVRÁTILOVÁ (ed.). *Literární a knižní kultura v digitálním věku*. Olomouc: Univerzita palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-87895-49-8.

rakouský časopis *Dum*, polský časopis *Pobocza* a z českých časopisů to jsou *A2*, *Alternativa*, *Aluze*, *Host*, *Intelektuál*, *Lidové noviny*, *Mladá fronta Dnes* a mnoho dalších nejen českých tiskovin).²⁶

Vydala doposud čtyři básnické sbírky. Tou první se stala sbírka pojmenovaná *Ludwig* z roku 1999. Název Ludwig je inspirovaný postavou ze hry *Ritter, Dene, Voss* od Thomase Bernharda. Kniha se skládá z šesti oddílů, ve kterých se téma dotýká například potřeby kontaktu s rozumějící osobou či pocitu marnosti. Další sbírka nese název *Není nutné, abyste mě navštěvoval* z roku 2001. Jedná se především o reflexivní a intimní lyriku psanou volným veršem. Třetí sbírka *Popel a slast* z roku 2004 je rozdělena na dvě hlavní části, které následně obsahují určitý počet oddílů. Poslední nese název *Chůze po dunách* (2013), která byla oceněná v roce 2014 cenou Magnesia Litera v kategorii poezie. Ve sbírce intenzivně pracuje s výrazem chůze symbolizující čas, určitou filozofii, vnější i vnitřní pohyb. Není to jediná kniha, ve které se opírá o nějaký druh pohybu. Pohyb je totiž stěžejním bodem i knihy Amáliina nehybnost z roku 2021. Její nejnovější knihou z roku 2023 je soubor povídek s názvem *Tchyně nemá jazyk*.²⁷

Jak již bylo zmíněno, autorčina tvorba se nezaměřuje pouze na literaturu, ale i na dramatiky a divadelní činnost (hraje rovněž v malém divadelním souboru). V hrách se objevuje kritika diskriminace ženy. Za své hry také získala mnoho ocenění. Jsou to například: *Frau in Blau* (2004), *Niekur* (2006), *Čas třeshňového dýmu* (2007), *Štvanice* (2015), *Příběhy z pohřbu aneb Povídej mi něco hezkého* (2019), *Cítím se jako norská žena*.²⁸

1.3.2 Zuzana Říhová a její tvorba

Říhová je současná bohemista, prozaička a básnířka. Narodila se roku 1981. Studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Nyní pracuje v Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Působila v Anglii na Univerzitě v Oxfordu na katedře bohemistiky, kterou vedla.²⁹ Jejím oblíbeným tématem, jemuž se dlouhodobě věnuje, je česká literární avantgarda a modernismus. Dále je pro Říhovou typické téma kolektivismu, soudržnosti a jedince, což je viditelné i v její publikaci nominované na cenu Magnesia Litera *Cestou špendlíků nebo jehel*. Říhová se zaměřuje na různé literární žánry, včetně detektivek, krimi, hororů, novel, povídek a románů.

²⁶ KATEŘINA RUDČENKOVÁ. In: *Bibliografie* [online]. [vid. 3. 2. 2024]. Dostupné z: <http://rudcenkova.freehostia.com/biografie.html>

²⁷ KATEŘINA RUDČENKOVÁ, pozn. 26.

²⁸ KATEŘINA RUDČENKOVÁ, pozn. 26.

²⁹ ŘÍHOVÁ, Z. *Cestou špendlíků nebo jehel*. Argo, 2021. ISBN 978-80-257-3415-5.

Ve své tvorbě často zkoumá témata jako útěk, česká literatura, horory, magický realismus nebo téma vesnice.³⁰

Její první publikovanou knihou byla monografie s názvem *Vprostřed davu. Česká avantgarda mezi individualismem a kolektivismem* z roku 2016. Dalším dílem se stala kniha *Neplač, vstaň a střílej* také z roku 2016, které Zuzana Říhová dělala editorku. Jako předchozí titul se i tento týká poválečné avantgardy. *Pustím si tě do domu* (2016) je básnická sbírka, díky které se dostala do povědomí veřejnosti. Za tímto debutem následovala v roce 2018 novela *Evička* situovaná do období Druhé světové války. Kniha sklídila kladné ohlasy u kritiků i u čtenářů. Posledním autorčiným vydaným titulem je zmiňovaná próza *Cestou špendlíků nebo jehel* (2021), která pozvolna odkrývá krásy a děsy vesnického života.³¹

1.3.3 Simona Bohatá a její tvorba

S. Bohatá se narodila v roce 1965. Jako autorku ji známe až o mnoho let později. Vyrůstala v Praze, konkrétně na Žižkově a Strašnicích. Doba, ve které prožila své dětství ovlivnila nejen ji, ale i její pozdější díla. Po úspěšném absolvování maturitní zkoušky zkusila konzervatoř, kterou nedokončila.³²

Její první texty byly nepublikované a psala si je spíše pro sebe. Týkaly se vyrůstání na periferii. První dílo, kterým zaujala veřejnost se stala *Máňa a my druzí* z roku 2017. Bohatá svá díla situuje do svého místa dětství. Platí to pro všechny její knihy. Další publikací se stala kniha *Všichni sou trapní* v roce 2019. Na postavy z knihy navazuje další próza *Klikař Beny* (2021), která byla nominovaná na Magnesii Literu. Poslední vydaná kniha s názvem *Zbabělí hrdinové* (2023) je kniha povídek, která čtenářům nabízí různé pohledy na danou situaci.³³

Její povídky jsou často adaptovány pro rozhlas a její tvorba je charakteristická svou autenticitou a hlubokým zkoumáním městského života a kultury.

³⁰ ZUZANA ŘÍHOVÁ – DOBROČINNOST, FILANTROPIE, ALTRUISMUS. Spisovatelka: Zuzana Říhová. In: *Česká televize* [online]. [vid. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricettri/221562254200010/cast/887239/>

³¹ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 29.

³² BOHATÁ, S. *Klikař Beny*. Vyd. Host, 2021, s. 368. ISBN 978-80-275-0740-5.

³³ BOHATÁ, S., pozn. 24.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Amáliina nehybnost

Novela *Amáliina nehybnost* vyšla v roce 2021 a hned se těšila popularitě. Týdeník *Reflex* ji udělil Literární cenu a také se dostala do nominace na cenu Magnesia Litera 2022.

Novela se řadí do současné české prózy, resp. Do silné progresivní vlny ženského psaní. Hlavním tématem je nestabilní žena, která si nese traumata z dětství a snaží se s nimi vypořádat ve svém dospělém životě. Autorka tematicky navazuje na díla Lucie Faulerové, Terezy Semotamové nebo Pavly Horákové.³⁴

Kniha Kateřiny Rudčenkové vypráví o hlavní hrdince Amálii, která se snaží hledat a najít smysl života. Tento myšlenkový posun nastává až po smrti jejího otce a následném rozpadu vztahu. Hrdinka začne pozvolna měnit svůj život. Začne cestovat, nejdříve po České republice, později po světě. Její vysněnou destinací je Japonsko, což si také v závěru splní. I když dělá kroky směrem ke změně, stále se cítí uvězněná ve svých traumatech a neviditelná pro okolí. Klíčovým motivem knihy je také střet s očekáváním. V životě ženy se očekává, že bude matkou. Amálie se vyrovnává s tím, že matkou nebude, svůj život musí naplnit jiným způsobem.

2.1.1 Tematická výstavba knihy

Hlavními výrazy v autorčině díle jsou pohyb a nehybnost. Dvě klíčová témata novely, která se odrážejí jak v názvu, tak i v příběhu. Amálie se pohybuje po různých místech, tudíž je tu očividný pohyb, ale nehybnost je jednak spojena s depresí, jednak zůstává pomyslně uvnitř, jelikož Amálie se neposouvá k naplnění ženské role, hledá partnera, kterého nemůže najít, a není matkou. Nemůže se ve svém životě pohnout z místa. Je to zapříčiněné mnoha faktory. Autorka použila motivy rodinných vztahů, především střet s matkou.

Nenaplnění ženské role je celkově považované za negativní věc. Stále panuje ve společnosti názor, že by žena měla být matkou a do jisté míry se to od ní očekává. Pokud žena jako Amálie vybočuje z takového schématu, je instantně odsouzená v očích společnosti. Na Amálii je také vyvíjen tlak z důvodu jejího věku. Patří do věkové kategorie třicátnic a stále nemá dítě.

³⁴ DRAHOŇOVSKÁ, K. Pohyb, který není vidět. In: *iLiteratura* [online]. [vid. 6. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/45475-rudcenkova-katerina-amaliina-nehynost>

Dalším z motivů je fikční časoprostor, zde se jedná o generační byt na Letné, ve kterém Amálie bydlí. Sice si ho mění k obrazu svému, ale vzpomínky a místo samotné změnit nelze (*ten byt se stal nitrem vyhnílé kostry*)³⁵. Její psychické zdraví poškozuje vztah s matkou, která hlavní hrdinku stále kontroluje, poučuje, radí a kritizuje. Kvůli ní má neustálý pocit viny, ale neví zcela jistě za co. Celou dobu je v ní pocit, že neměla lehké dětství a matka to nechce akceptovat. Jako malé dítě také pocítovala spoluvinu, že ji nikdo neseznámil se situací v době rozvodu rodičů. Postavili ji před hotovou věc a ona si začala myslet, že za to určitě může ona sama, protože jí o tom předem nikdo neinformoval, jako kdyby se předem myslelo, že věc nedokáže chápat.

I její vztah s otcem nebyl dokonalý, protože (nejen) ji opustil, když byla ještě dítě. Kvůli tomu, čím si v životě s rodinou prošla, si utvořila představy jednak o mateřství – stále se nemůže rozhodnout, zda chce být matkou. Když se přikloní k tomu, že by jednou dítě chtěla, její přítel je razantně proti. Ale jednak i o partnerství – má jasnou představu muže, který by měl být po jejím boku. Žádný, kterého potkala, nesplňuje její nároky.

Sama Amálie není vyrovnanou osobou, je personifikací dnešní složité doby plné protikladných hodnot. V kapitole s názvem *Kurví atributy*³⁶ jsou její myšlenky o životě, dětech a proč by zrovna ona měla vstávat z postele. Přirovnává svůj život k nejistotě. K přesně takové, jakou má i v práci. Není zaměstnaná na klasický zaměstnanecký poměr, ale mohou ji ze dne na den vyhodit bez udání důvodu. Svět Amálie je světem nestability.

V závěru knihy je uvedena zvláštní kapitola z Amáliiny cesty do Japonska. Je plná očekávání a zvrátů, jak Amálie jede metrem a namísto vystoupení na své zastávce potká přátelského muže, nevystoupí a jede dál s ním. Po ní následuje kapitola s názvem *Písečná žena / Suna no onna*³⁷, která dění v předešlé kapitole vysvětluje. Nejprve začíná obyčejně, víme, jak se hlavní postava cítí v tu chvíli. Jenže poté se mění vypravěč – z personálního vypravěče přechází autorka do první osoby a vysvětluje sama za sebe, že předešlá kapitola je fiktivní a nic v ní se neudálo. Zároveň lze vytušit, že kruh se uzavřel, Amálie přestala být nehybná, dokázala se vydat na svou cestu a pochopit, kde je její život, v čem se střetává dosažitelná skutečnost, ideál a sen.

³⁵ RUDČENKOVÁ, K. *Amáliina nehybnost*. Vyd. Euromedia Group, 2021, s. 27. ISBN 978-80-242-7634-2.

³⁶ RUDČENKOVÁ, K., pozn. 35, s. 31.

³⁷ RUDČENKOVÁ, K., pozn. 35, s. 142.

2.1.2 Jazyková výstavba knihy

Jazyk je v knize především spisovný. Autorka používá básnické obrazy a ironii k zachycení Amáliiných pocitů. Pocity a vzpomínky jsou v knize klíčové, proto se jim věnuje většina textu a přímé řeči se mnoho nevyskytuje. Můžeme najít vulgarismy (například *kurevsky bolestným způsobem*)³⁸ či termíny z náboženství (například zen, bašó, haiku). Objevují se i košaté a originální oxymórony (například *otrávená chuť do života*)³⁹, metafory (například *šíp ji zasáhl přes stůl*)⁴⁰, přirovnání (například *ptáci řvali jako šílení*)⁴¹ epitetony (například *šťavnatá mlha, magnólie vybuchovaly marnotravně naddimenzovanými květy*)⁴².

Autorka v knize často používá namísto jména pouze iniciálu (například Amálie -> A.). Není to pouze u hlavní hrdinky, ale také u mužů, kteří se jí v životě objevují. Tušíme zde, že novela je silně autobiografická, že jde o v současnosti velice progresivní žánr autofikce, jenž mísí prvky autobiografického a imaginativního psaní.

2.1.3 Kompozice knihy

Knihy má 160 stran. Její členění určují věty či slovní spojení povětšinou doprovázená další anglickou větou či spojením. Často jsou voleny z písní a z populární kultury. Mají funkci uvádět následný text, který je krátký, zhruba na deset stránek, ale někdy i méně. Je dělen do různě krátkých odstavců. V knize je úplná absence stránky s obsahem. Možná má kniha jako taková asociovat nehybnost, monolit textu, materiální předmět.

2.1.4 Recenze knihy s názvem Co se hýbe v nehybnosti

Recenzi na novelu Amáliina nehybnost přispěl Vladimír Novotný do obtýdeníku živé literatury *Tvar*.⁴³ V ní se nemálo zaměřuje především na děj knihy, jak hlavní hrdinka vypráví svůj příběh a jaké příčiny přisuzuje své nehybnosti. Obsahuje také plno řečnických otázek a konstatování, co bylo autorčiným záměrem a co nikoli.

V. Novotný si pohrává s interpretací a uvažuje nad názvem titulu, *Amáliina nehybnost*. Je nadmíru zřejmé, že v názvu je obsaženo jméno protagonistky. Podle něj by byl adekvátnější a výstižnější název pouze *Nehybnost*. Kritik takto usuzuje, protože novela se jistě zaměřuje

³⁸ RUDČENKOVÁ, K., pozn. 35, s. 76.

³⁹ RUDČENKOVÁ, K., pozn. 35, s. 42.

⁴⁰ RUDČENKOVÁ, K., pozn. 35, s. 41.

⁴¹ RUDČENKOVÁ, K., pozn. 35, s. 41.

⁴² RUDČENKOVÁ, K., pozn. 35, s. 41.

⁴³ NOVOTNÝ, V. Co se hýbe v nehybnosti. In: *Tvar* [online]. 2022, číslo 8, s. 23. [vid. 10. 2. 2024]. Dostupné z: https://www.hostbrno.cz/pictures/Anopress%20PDF/Cerne_jazyky_Tvar.pdf

na obecnou mentální nehybnost, která není problémem pouze Amálie, ale může se týkat kohokoli. Amálie nám ji sama definuje a přibližuje skrze svůj život v horizontu sedmi let – mezi třicátým a čtyřicátým rokem. „(...) zvolila název prózy *Amáliina nehybnost*, nicméně můžeme přijít s vlnnou hypotézou, že by u této knížky vzhledem k jejímu ladění a ražení mnohem adekvátnější byl lapidárnější titul *Nehybnost*. (...) filozofickým a etickým středobodem dané prózy je nepochybně problém nynější obecné mentální „nehybnosti“, nahlížený nejenom v kontextu reflektovaných sedmi let hrdinčina tápání a hledání.“⁴⁴ Dále tuto úvahu Novotný doplňuje a podotýká, že se Kateřina Rudčenkova přiblížila tímto názvem k titulům děl Milana Kundery (*Nevědění, Pomalost...*), ale samozřejmě by šlo pouze o formální složku. Co se týká samotného obsahu díla, jsou si tito dva autoři vzdálení.

Autor recenze se dále zaměřuje na pasáže v příběhu, které jsou podle něj nadbytečné, a tím nabývají pocit nekoherence a postradatelnosti. Měly by být podle Novotného soudu rušivým článkem a vytržením z proudu Amáliných myšlenek, ale fungují spíše na opačném principu. Jedná se o dojmy z cest, a to především z Japonska. Hlavní hrdinka této výpravě dává největší šanci, že by jí mohla pomoci z ustrnutí, nabít ji klidem a štěstím. Bohužel, to se v knize nestane a Amálie se vrací zpět do Česka pouze s všedními turistickými zážitky, zkrátka s ničím, co od výletu čekala. „*Ani v zemi Harukiho Murakamiho se pražská časopisecká redaktorka (věnující se zahradní architektuře) totiž nemůže rozžehnat s pocitem všudypřítomné „nezúčastněnosti“ čili s nadgeneračním pocitem, který ji od jistého věkového předělu svíravě trýznil a soužil i ve vlastech českých.*“⁴⁵ Zároveň ale můžeme podotknout, že to není zcela pravdivý výrok, iniciační cesta přece dostatečně dokazuje, že Amálie vyspěla, v životě se někam posunula a dokáže si poradit.

Jméno Harukiho Murakamiho není zmíněno jen tak. Je to hrdinky oblíbený japonský spisovatel. Proto V. Novotný přichází s názorem, že Japonsko (Tokio a Kjóto) uchvátilo Amálii především zásluhou tohoto spisovatele a jeho románů, které Rudčenkova i její alter ego miluje a obdivuje a myslela si, že díky lásce k nim najde v Japonsku to, co v Česku ne.

Autor podrývá svými kritickými výroky i celé téma Amáliiny nehybnosti. Tvrdí, že se hrdince zalíbilo v pocitu strnulosti, přemýšlení a žádného pohybu vpřed. Může si za nehybnost tak trochu sama a je naivní a směšné si myslet, že to, co hledá, najde v Japonsku. Novotný je v názoru nekompromisní, ale cesta do Japonska se dá vysvětlit jako katarze z nehybnosti, kterou Amálie hledala.

⁴⁴ NOVOTNÝ, V., pozn. 43, s. 23.

⁴⁵ NOVOTNÝ, V., pozn. 43, s. 23.

V závěru recenze opět spekuluje nad titulem a klade si otázky typu, zda jde vůbec o nějakou nehybnost. Pokud se na nehybnost budeme dívat z dálky, můžeme knihu vnímat přesně takto. Ale pokud se podíváme na plynoucí vědomí, znamená to, že „*co plyne, je hybné*.“⁴⁶ Možná, že tedy i Novotný je nakonec smířlivý – pohyb Amálie je její cesta k upevnění názorů, k přijetí sebe samé. A to je silné téma nejen pro literaturu.

2.2 Kritika knihy s názvem *Román pro (bezdětné) ženy*

Eva Klíčová přispěla do kritické diskuse o Amáliině nehybnosti textem s názvem *Román pro (bezdětné ženy)*⁴⁷. Uveřejnil ji měsíčník *Host* v roce 2021.

E. Klíčová si nejprve klade otázku, kdo je autorčina hrdinka Amálie. Vychází ze staršího názoru kritičky M. Ljubkové na soubor povídek *Noci, noci* z roku 2004, v němž byla fikční postava ztotožněna s autorčíným biografickým já. E. Klíčová tvrdí, že podobně lze popsat i prozaické dílo *Amáliina nehybnost*. „*Hlavním hrdinou se tak stává hlavně autorské ego, neustále reflektované ze všech stran, analyzované v nejrůznějších (citových) situacích. “ Nutno říci, že v jistém smyslu by se takto dala popsat i autorčina druhá, o dlouhých sedmnáct let pozdější prozaická kniha, novela Amáliina nehybnost (...).*“⁴⁸ Dále E. Klíčová ale autobiografické psaní problematizuje.

Identita hlavní postavy může být na první pohled zaměnitelná s autorčinou, jenže díky vypravěči v er-formě pocítujeme odstup. Dalším argumentem, který snáší E. Klíčová je začlenění zjevně fiktivní kapitoly, ve které vypravěčka podotkla, že nevychází z žádné zkušenosti a jedná se o výplod fantazie. Poté ale v narativním textu konstatuje, že tato kapitola, která je ve vyprávění smyšlená, vymyšlená.

Pro autorskou poetiku je příznačná citová sebereflexe zobrazování těžkých životních situací a vztahů s muži. Všechny události, co se dějí v hrdinčině životě jsou „jako z reálného života“. Kritička uzavírá, že autorské ego se postupně vytratilo a zevšednilo natolik, že lze Amáliin život a zkušenosti v něm vztáhnout na jakoukoliv ženu stejné věkové kategorie jako je hlavní hrdinka. „*Autorské ego se zkrátka jakýmsi přeludným literárním postupem rozpustilo někde v univerzální zkušenosti jedné generace žen – Amálii je 30+ a během textu s ní asi o deset let zestárneme.*“⁴⁹

⁴⁶ NOVOTNÝ, V., pozn. 43, s. 23.

⁴⁷ KLÍČOVÁ, E. *Román pro (bezdětné) ženy*. In: *Host* [online]. 2021, číslo 9, s. 58–59. [vid. 28. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.h7o.cz/casopis>

⁴⁸ KLÍČOVÁ, E., pozn. 47, s. 58.

⁴⁹ KLÍČOVÁ, E., pozn. 47, s. 58.

E. Klíčová dále rozebírá estetické kvality. Hodnotí je jako nenápadné, „leč trefné“. Pokud se podle ní zaměříme na Amáliin život, lze ho hodnotit jako záviděníhodný. Můžeme v něm pozorovat atraktivní muže, finanční nezávislost (cestování nejprve po Česku, poté i do Japonska), její byt na Letné a tak podobně. Jako čtenáři jsme plní různých pocitů a představ o Amáliných cestách, kráse jejího bytu či atraktivitou mužů v jejím životě. Má to v nás vyvolat takový „úhledný dojem“. E. Klíčová tvrdí, že „*pod vši elegancí situací, postav, prostředí však proudí cosi temného, nenaplněnost, jež je postupně odkrývána a nabízí vlastně poměrně zásadní interpretaci nenápadného ústředního motivu: otázky, proč ženy nemají děti.*“⁵⁰ Dále konstatuje, že nestálé a problémové vztahy, ve kterých jde spíše o přežívání s tím druhým, jsou základním tématem soudobých próz. Novým se stal pouze fakt, že lidé vztahy řeší častěji, než tomu bývalo v minulosti.

Autorka knihy K. Rudčenkova vylíčila hrdinčinu situaci tak, že za její trable a nejistý přístup k životu může matka. V dětství ji chyběla komunikace o věcech, které se děly ve vztahu matky s otcem, dále ji ovlivnila matčina příliš pevná ruka, dominantnost a kritičnost. V dospělosti to vyústilo docházením na psychoterapie, kde se snažila odbourat špatné vztahy. V důsledku událostí v jejím dospívání si pak hlavní hrdinka neúmyslně vybírá partnery, se kterými je nemožné založit rodinu a mít dítě. E. Klíčová vidí i další stranu tohoto problému a podotýká, že „*Rudčenkova na jedné straně luští příčiny podvědomého odporu k mateřství a nedůvěry k mužům, řada detailů a motivů ale na druhé straně zůstává jakoby nevtážena do celé té psychologické interpretace generačně předávaného násilí nebo nezájmu.*“⁵¹

Jedním z dalších traktovaných motivů recenzované prózy je muž, který se neumí postarat ani sám o sebe či se nehodlá starat o nikoho jiného než o sebe, rodinu bere jako přítěž. Ani samotná hrdinka nemá práci, která by se dala nazvat stálou, ačkoli o peníze nouzi nemá. Dalším nevšedním motivem je podle E. Klíčové samotné Japonsko – Amáliino oblíbené místo, vytoužená země. Jedná se o zemi s turbo kapitalismem či se stálou vztahovou melancholií.⁵² Z tohoto si čtenář již může udělat závěr, proč v dnešní době zůstává tolik nezávislých žen bezdětných, nebo i bez rodin. Můžeme soudit, že to je v důsledku „uspěchané“ doby, ve které je pro některé přednější kariéra a finanční růst než založení rodiny, jak tomu bylo dříve.

Autorka kritiky závěrem dodává, že K. Rudčenkova prostřednictvím Amáliina života odkrývá téma bezdětnosti jako projev soudobého traumatu, který je v ženské společnosti celkem běžnou záležitostí. Proto lze nastolené téma pojmut i z hlediska feminismu

⁵⁰ KLÍČOVÁ, E., pozn. 47, s. 58.

⁵¹ KLÍČOVÁ, E., pozn. 47, s. 59.

⁵² KLÍČOVÁ, E., pozn. 47, s. 59.

a konstatovat, že ženám již dávno nepatří pouze pečovatelská role matek.⁵³ Dodejme, že kritika E. Klíčové jen potvrzuje, že román je „ženskou knihou“, jakých je v tuzemské próze nemnoho, protože v ní nejde jen o vyprávění z perspektivy ženské hrdinky, nýbrž i o zobrazení zkušenosti, která je pro ženy naprosto unikátní. V lecčem proto s názorem Klíčové a jejím pohledem na román souzníme.

2.3 Cestou špendlíků nebo jehel

Vesnický román, který má hororový podtext⁵⁴. Jedná se o fascinující a zároveň děsivý příběh, který si našel své místo mezi současnou českou literaturou. Ve středu dění je manželský pár (Bohumil a Bohumila), který se spolu se svým mentálně postiženým synem přestěhuje z Prahy do malé vesnice jménem Podlesí, aby vyřešili své manželské problémy. Jejich problémy naneštěstí přetrvávají, a navíc se musí potýkat i s jinými útrapami, a to se zmizením jejich syna a s metafyzickým zlem, které je prostoupeno celou vesnicí i lesem.

2.3.1 Tematická výstavba knihy

Přestěhování manželského páru a jejich syna z města do vesnice je zlomovým okamžikem a výchozím bodem syžetu. Zde autorka představila motiv krize a adaptace. V adaptaci tkví naděje, že přizpůsobení se novému prostředí pomůže obnovit nebo udobřit vztahy v rodině. Záhy se však ukazuje, že jejich nový domov v zapadlé vesnici není ani zdaleka tak idylický, jak se mohlo na první pohled zdát. Zapadnutí do již funkčního kolektivu není ani pro jednoho z manželů snadné a nedaří se jim to. Postupem času jejich snaha začlenit se a obnovit rodinné vazby opadá.

Jedna z nejvýraznějších stránek knihy, která působí na čtenáře, je její přesvědčivě vystavěná atmosféra, která budí ve čtenářích pocit nejistoty a strachu. Říhová dokáže neotřele popsat dusnou letní atmosféru na vesnici, v níž se příběh odehrává. Čtenáře tím vrhá do prostředí, které je plné tajemna a zakrývání pravdy. Pocit ohrožení, strach z neznáma a nebezpečí se u hlavních hrdinů neustále stupňuje („*Děje se tu něco nekalého, zlovolného. Bojím se tu i ve dne. Lidé mě tu děsí.*”)⁵⁵ Autorka zde pracuje s prvky hororu a mystiky – využila tématu staré francouzské verze Červené karkulky, a proto je příběh prostoupen metaforami (lidé spolupracují a čekají jako vlci ve smečce, Červená karkulka hledá cestu k babičce jako vystrašená matka svého syna v lese). To vše přidává na intenzitě prožitku ze čtení.

⁵³ KLÍČOVÁ, E., pozn. 47, s. 59.

⁵⁴ ŘÍHOVÁ, Z. *Cestou špendlíků nebo jehel*. Argo, 2021. ISBN 978-80-257-3415-5.

⁵⁵ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 32.

Důležitým podtextem knihy je lidská přirozenost a její temné stránky. Říhová se zaměřuje na lidskou povahu a přirovnává ji k vlkům. Každý má v sobě zlo, které se může dostat na povrch teprve v kolektivu (ve smečce). Lidská povaha má své hranice, které se vytrácejí právě v kolektivu („*Už mluví o vlkovi. Sál se rozzářil energií, úsměvy.*”).⁵⁶

Jedním z prvků knihy je práce s folklorem a mýty. Říhová líčí pocity a domněnky hlavních hrdinů, ve kterých jejich chalupu stojící u lesa obchází velké zvíře. Tyto pasáže dodávají příběhu mystický nádech. Les je také jedním ze stěžejních motivů. Je to temné místo ukrývající ve své hloubce mnoho záhad, strachu, temna a respektu. V lese je ohrada, která v sobě „něco” skrývá („*Zastavili se před dřevěnou ohradou, za kterou se krčil les malých, čerstvě vysázených smrčků. (...) Ať tam vleze. A nejenom do ohrady, ale až tam dozadu, do té malé kůlny.*”).⁵⁷ Autorce se podařilo propojit starý příběh opředen mýty s naším současným světem, zapojit ho do každodenního života a našeho vnímání reality. V knize ukázala, že vše nemusí být tak, jak se zdá.

Závěr knihy je mrazivý a znepokojivý. Třetí den po zmizení jejich syna se před chalupou manželů shromáždí obyvatelé vesnice ve „slavnostních róbách”, což vyvolává otázky o tom, zda se celá situace neproměnila v jakousi zvrácenou podobu moderního folkloru. Vesničané přijdou za manželským párem s nabídkou pomoci při hledání jejich syna, ale jejich záměrem je dokončit svou kolektivní formu zábavy (*Jsou tu skoro všichni, Pepa, Jarda, Milan i babička Maruška ve směšné fialové pláštěnce, proboha, proč ji sem tahají v takovém nečase?*).⁵⁸ Příhodná je také otázka tradice a rituálních praktik, které má každé určité společenství. Jak dalece je záhodno pokračovat při výkonu těchto praktik a zda-li jsou nějaké úkony nezbytně nutné.

V knize není nikde uvedeno jméno zaostalého syna. Stále je nazýván „klukem”. Může to mít své opodstatnění. Manželský pár cítí od dítěte odstup, neumí se vyrovnat s jeho handicapem a touží mít zdravé dítě („*Je mu dvanáct, v hlavě ale tak šest*”).⁵⁹ V knize jsou uvedené myšlenky matky Bohumily, která ve vypjatých situacích nezvládala chování svého syna (*Bohumila stlačovala rty k sobě, až se bělaly. Pak přivřela skoro neznatelně oči, zadržela dech a stiskla ještě víc.*).⁶⁰ a bojuje s touhou utéci od svých rodinných problémů. To také jednoho večera udělá, když je syn neodbytný („*Pálí,*” *dožadoval se kluk reakce. „Nepálí,*”

⁵⁶ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 75.

⁵⁷ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 47.

⁵⁸ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 191.

⁵⁹ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 21.

⁶⁰ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 59.

odpověděla bezmyšlenkovitě.)⁶¹ a ona se poraní o plechovku s rajčaty. Nechá na sporáku špagety, v kuchyni rozlitou konzervu a syna v koupelně. Stejně pocity marnosti prožívá i otec Bohumil, například v pasáži, ve které začne číst synovi pohádku poté, co ho najde v prázdném bytě sedět v kaluži drcených rajčat („*Pohádka o tatínkovi, který si vyrobí nového chlapečka tak, že si ho vyřeže*”).⁶² Na druhé straně to jsou pouze chvilkové tužby a návaly pocitů, které nemohou být silnější než jejich láska k dítěti („*Miluje svého syna. Je to milej kluk. Jen se s ním těžko žije.*”).⁶³

Při zjištění, že se „kluk” ztratil, se obou rodičů zmocní strach a jistá bezmoc, že nesvedou ochránit vlastní dítě před nástrahami vesnice a lesa za domem, kam měl kluk zakázáno chodit („*Vydechnutí, že se nic horšího již nemůže stát, protože se to právě děje (...), něco strašného se stane. Jistěže nevěděl, že to bude kluk*”).⁶⁴ Zároveň je zmizení syna klíčovým momentem pro dějovou zápletku a následným odhalením tajností postupujících celým příběhem.

2.3.2 Jazyková výstavba knihy

Říhová formou vyprávění románu podtrhává temnou a děsivou atmosféru příběhu. Jazyk narace je tedy bohatý a často velmi metaforický. Aby vtáhla čtenáře do příběhu, používá různá přirovnání a popisy, které nutí čtenáře dále přemýšlet a rozvíjet představivost. Věty jsou přitom místy krátké, prosté a jednoduché. Tím je udržováno napětí a dynamičnost příběhu („*Lepí. Zrychlil. Něco temného ho obemklo. Ach ne; Je sám. Rozhlédl se kolem sebe. Zavřel oči.*”).⁶⁵

V knize můžeme najít vulgarismy (*celý měsíc vrcholicích letních veder v týhle prdeli; debil seš; pokud by to udělal, tak ji nasere*),⁶⁶ které zobrazují subjektivní prožívání a vnitřní život postav. Další skupinou návratně využívaných prostředků jsou tropy v podobě personifikací („*do tváře mu kýchla noc*”),⁶⁷ nebo metafor („*Vzhlédl s obavou k obloze. Pomeranč se zřítíl do chřtánu sametové tmy*”).⁶⁸

⁶¹ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 60.

⁶² ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 63.

⁶³ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 22.

⁶⁴ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 142.

⁶⁵ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 18, 22

⁶⁶ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 13, 144, 145.

⁶⁷ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 18.

⁶⁸ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 18.

Příběh z vesnického prostředí je vyprávěn jednotlivými postavami. Autorka se vždy zaměří na jednu postavu, která čtenářům zprostředkovává situaci, ve které se nachází. Je to čistě subjektivní prožívání reality. Přechody mezi postavami jsou plynulé.

2.3.3 Kompoziční výstavba knihy

Dílo je rozděleno na první a druhou část. V první části se vesnické společenství chystá na svou tradiční hru a manželský pár se snaží zapojit do života vesnice. V druhé části autorka postoupila k samotné hře a hledání syna, který záhadně zmizel. V každé části jsou krátké kapitoly, jež nejsou pojmenované. I přesto je výpravový text vizuálně přehledný.

Grafická podoba knihy má budit onu temnou a děsivou atmosféru, jelikož stránky oddělující první a druhou část jsou celé černé a čísla stránek mají evokovat dojem vyšité číslice, což odkazuje k samotnému názvu knihy.

2.3.4 Recenze knihy

Recenzi ke zhodnocení románu přispěl Kryštof Eder do časopisu *Host* v roce 2021.⁶⁹

K. Eder začíná recenzi přiblížením idylizovaného venkova – pro většinu lidí je to poklidné místo s poli zalitými sluncem, šumějícími stinnými lesy a čistým nebem plným hvězd. Realita je v románu ale zcela odlišná, což někteří (zpravidla lidé z měst) nevidí a ženou se za stereotypní vidinou idyllického vesnického života. V knize vyhnaly hlavní hrdiny do vesnice jménem Podlesí osobní důvody, především zažehnání manželské krize. Naneštěstí manželé namísto krásného venkova poznávají jeho druhou tvář, „*a tak v knize sledujeme povětšinou přízemní, takřka panoptikální postavy.*“⁷⁰ Jelikož se zde ocitli nedobrovolně, umějí se přizpůsobit vesnickému životu. Ani obyvatelé vesnice přistěhovalce nemají příliš v oblibě. S výrokem Edera, že se hlavní hrdinové umí přizpůsobit novému stylu života, nejde zcela jasně souhlasit. Nejsou spokojeni s životem na vesnici, adaptace je pro ně příliš náročná. Částečně jim chybí městský život. Ani chalupa, ve které pár bydlí, není ideální. Je totiž v nevyhovujícím stavu („*Chalupa stála až na dně rokle. Chalupa byla rokle. To místo, kde už nikdo nemůže bydlet.*“).⁷¹

V knize podle K. Edera panuje temná atmosféra, všichni si nesou své „bolístky“ na těle i duši. Vrcholem je do této scenérie zakomponovaný příběh o Červené karkulce, který vnáší do díla hororový, ale také symbolický podtext. Do poslední chvíle manželský pár nemá tušení,

⁶⁹ EDER, K. Vesničko má potemnělá. In: *Host* [online]. 2021, číslo 9, s. 68. [vid. 29. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.h7o.cz/casopis>

⁷⁰ EDER, K., pozn. 69, s. 68.

⁷¹ ŘÍHOVÁ, Z., pozn. 54, s. 18.

že se stane hlavními postavami v této vesnické hře.⁷² Jedná se o vesnický rituál, do kterého je zasvěceno celé vesnické společenství.

Eder vyzdvihuje autorčin um a cit pro psaní. Především obrazotvornost, která je podle jeho slov patrná na každé stránce knihy. Nechybí ani originální obraty nebo přirovnání. Jazyk vyjadřování by čtenáře měl vybízet k pozornosti a zamyšlení se nad tím, co čte. To ale nemusí být pro některé to pravé čtení a „člověku se může zdát, jako by běžel závod na pět kilometrů, ale byl nucen pořád sprintovat.“⁷³ Příběh je pln nedořečených věcí, které se váží na představitelství čtenáře, na jeho schopnost rozpoznat jinotajné významy.

V neposlední řadě se autor recenze zabývá tématy, která v knize jako čtenáři můžeme najít. Nejsou to pouze klasická tematická hnízda jako manželská krize, nezapadnutí do kolektivu, ale, myslí si Eder, i metafyzické zlo. To může být skryté v každém z nás nebo může být kolektivně sdílené. Podle K. Edera je již na čtenáři, zda bude obdivovat samotný příběh a jeho strhující atmosféru nebo spíše kompoziční a stylistické dovednosti Z. Říhové.⁷⁴ Říhová je autorka náročnější, než například Mornštajnová. V představeném románu se alegoricky pokusila vystihnout pasti života na vesnici, ale obecně past praktického života, která čeká na všechny mladé páry.

2.3.5 Reflexe knihy v autorském interview autorkou

Zajímavý pohled na román poskytuje i autorčina autointerpretace. Rozhovor se uskutečnil pro Českou televizi v roce 2021, zhruba půl roku od vydání jejího úspěšného díla.⁷⁵

Román má, podle autorčiných vlastních slov, několik rovin. Spisovatelčíným cílem v knize bylo otevření tématu, jak něco známého může proniknout do cizího (týká se to lidí, prostředí) a jak na to následně bude člověk reagovat. Další téma je ukryto v samotném názvu *Cestou špendlíků nebo jehel*. Autorka tím zamýšlela, že cesta bude vždy bolestná, ať se na ni podíváme z jakéhokoli úhlu. Konkrétně v knize se manželský pár dostal do životní situace, ze které není bezbolestné východisko. Autorka v rozhovoru pro Českou televizi prozradila, že vycházela tématem i názvem z francouzské verze Červené karkulky z 18. století.⁷⁶

Dalším tématem je tajemno okolo podivné hry, kterou ve fikčním světě vesničané provozují jako bizarní zábavu. Dochází k rituálu, při kterém se vesničané baví. Čtenář postupně

⁷² EDER, K., pozn. 69, s. 68.

⁷³ EDER, K., pozn. 69, s. 68.

⁷⁴ EDER, K., pozn. 69, s. 68.

⁷⁵ ZUZANA ŘÍHOVÁ – DOBROČINNOST, FILANTROPIE, ALTRUIZMUS. Spisovatelka: Zuzana Říhová. In: *Česká televize* [online]. [vid. 2024-02-29]. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristaticettri/221562254200010/cast/887239/>

⁷⁶ ZUZANA ŘÍHOVÁ – DOBROČINNOST, FILANTROPIE, ALTRUIZMUS, pozn. 75.

zjišťuje, oč jde. Dle Z. Říhové je vesnice symbolem kolektivnosti, která se rozpadla. Každý je spíše samotář, což dokládá i fikční dílo. Díky podivuhodnému rituálu se jedna z postav snaží pospolitost zachovat.⁷⁷ Říhová vysvětluje, že je nespočet variant a charakteristik vesnického společenství. Jako spisovatelka chápe vyfabulovanou vesnici jako laboratoř společenských vtrahů, která je problémová a metaforická.

V závěru rozhovoru se moderátor s autorkou zabírají motivem jedince a kolektivu – napětím mezi nimi; chování jedince v kolektivu a chování mimo kolektiv (vyčlenění).⁷⁸ Tento motiv je v díle také zásadní. Nové dvojici se nedaří proniknout do vesnického kolektivu. Důležitou složkou je chování, které se projevuje až na konci, kdy v průběhu rituálu dojde i na násilí. Nebýt kolektivu a součinnosti všech, jedinec by s největší pravděpodobností nebyl schopen se projevit. V rovině paraboly pak u Říhové nejde jenom o tlak společenství, nýbrž i o tlak soudobého očekávání na mladé lidi – je těžké obstát, neselhat, netrpět při nepřiměřených zkouškách.

2.4 Klikař Beny

Bohatá se v této próze vrací do 80. let minulého století se svou hlavní postavou Benym, který má ve svém životě mnoho zásadních okamžiků, jež by mohly být nazývány jako „mít kliku“. Autorka spojení několikrát v díle použila („*sem klikař, ne?; Klika jako prase; jakou má kliku, že Fabrikanta potkal; stejnou kliku jako on*“).⁷⁹ Bohužel život není pouze o štěstí a dobrých chvílích, a proto se hrdina a jeho přátelé musí potýkat i s těmi méně příjemnými situacemi. Děj je zachycen v období od konce léta do jara (rok vyprávění není specifikován) v Praze, především okolí Jarova, Vysočan a tehdejší čtvrti zvané „Čína“. Hlavní hrdina Beny jde po vyučení pracovat jako manipulát do vysočanské továrny, která mu poskytne mnoho příležitostí.

2.4.1 Tematická výstavba knihy

Jedním z prvků je autorčin um do díla zakomponovat autentické vzpomínky či fakty z reálného prostředí. Čtenáři se mohou ztotožnit nejen se situacemi hlavního hrdiny, ale i s konkrétním místem.

Knihou prostupuje hudba, která je pro Benyho nedílnou součástí každodennosti. Poslouchá zahraniční kapely jako například Rolling Stones. Hudbu vnímá jako útěk od reality

⁷⁷ ZUZANA ŘÍHOVÁ – DOBROČINNOST, FILANTROPIE, ALTRUIZMUS, pozn. 75.

⁷⁸ ZUZANA ŘÍHOVÁ – DOBROČINNOST, FILANTROPIE, ALTRUIZMUS, pozn. 75.

⁷⁹ BOHATÁ, S. *Klikař Beny*. Host, 2021. ISBN 978-80-275-275-0740-5, s. 43, 46, 48, 64.

a prostor pro jeho proud myšlenek a přemýšlení. Bohatá vědomě či nevědomě zakomponováním hudby do příběhu vytvořila pro svou knihu playlist písní různých kapel.

Zásadní téma je otázka náhody a osudu. Vybízí ke spekulacím a zamyšlení, zda měl Beny v životě vážně štěstí nebo je vše předurčeno a náš život je v rukou vyšší moci. V neposlední řadě se hrdinovo štěstí nemusí týkat žádných náhod, ale může být chápáno jako výsledek úsilí v dlouhodobém časovém horizontu a malých rozhodnutí, která posléze vedou ke kýženým výsledkům. Můžeme zde doložit konkrétní ukázkou z díla, ve které se Beny snažil vyhnout povinné branné povinnosti tím, že po dobu několika let sbíral razítka od lékařů o problémech se zády („*Všechny naděje vložil do obálky, kterou roky plnil doktorskejma zprávama o zmrzačených zádech.*”).⁸⁰ V pasáži o smrti blízkého přítele Hanyho se po zjištění zdrcující zprávy Beny rozhodl nabídnout pomoc starému panu Hrnečnovi, a tím získal Hanyho byt („*Já vám to dříví přijdu udělat, pane Hrneček*”).⁸¹ Doloženou ukázkou lze dokázat, že i malá, zdánlivě bezvýznamná rozhodnutí mohou udat směr životních událostí, a že i ve špatných situacích lze najít něco pozitivního.

Bohatá v knize nesleduje pouze život Benyho, ale i osudy lidí kolem něho. Například blízkých přátel jako Fabrikanta, který pracuje ve sběrně, Hanyho, který je chromý nebo Julky, kterou zavřeli za příživu a krádež. Jedním z vedlejších příběhů je osud Růženy Loupáčkové, sousedky Vířana. Od mala ji její otec mlátil a nechoval se k ní jako ke své dceři. Došlo to až do situace, kdy pro Růženu musela přijet záchraná služba. V ten moment si dívka uvědomila, že musí vzít osud do vlastních rukou a pozdě večer, když šel její otec z hospody, ho zmrzačila. Stala se jeho opatrovnící a začala mu vracet všechny dávné křivdy, které spáchal on na ni. Otcova muka končí jeho smrtí, při které zemřela i dívka. Bohatá bravurně popsala nejprve v kapitole s názvem *Loupáček* myšlenky tyranského otce a jeho záměr skončit své utrpení „*jednou rukou, která dírama ve svetrů všechno skončí.*”⁸² a o dvě kapitoly dále, co se opravdu stalo („*Dědek asi nebyl zabržděnej a slit jí do sklepa a přitom ji strhl s sebou...*”).⁸³

Knihou prostupuje stěžejní motiv, Benyho záliba, a tím je focení. Jako malému klukovi mu dal dědeček fotoaparát a on od té doby fotí, především situace z běžného života – zachycuje moment. Focení mu pomohlo k několika příležitostem, které Benyho posunuly dál. Jeho záliba upoutala pozornost mistra ve fabrice, ve které pracoval a potají fotil a pozval si ho, aby jim udělal snímky z jeho rodinné svatby. Shodou okolností se setkal s jedním z posledních obyvatel

⁸⁰ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 37.

⁸¹ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 248.

⁸² BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 128.

⁸³ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 149.

pražské čtvrti zvané Čína a přislíbil mu pořídit snímky jeho rodiště dříve, než se sbourá („...*hele, moh bys mi udělat pár fotek, že jo?*” *hostinskéj zněl najednou radostně a taky naléhavě.*”).⁸⁴ Následující příležitost se mu naskytla opět díky hříčce osusu. O „Čině” se chystal točit dokument režisér, který si všiml jeho fotografií čtvrti a položil mu nabídku spolupráce. Poslední instancí byla nabídka práce ve Fotografii, která byla jeho nevyřčeným snem. Beny se nesnažil hledat zvláštní příležitosti či věci, naopak, dával obyčejným věcem a situacím skrze snímky kouzlo přítomného okamžiku, a to ho odlišovalo od mnohých.

Přátelství a jeho hodnota jsou v Benyho životě stěžejním elementem. Beny nemá fungující rodinu, která by se navzájem podporovala, starala a vyslechla problémy. Otec byl agresor a oba své syny bil a matka vše přehlížela a snažila se být co nejméně doma. Jediným členem, se kterým Beny udržoval vztah, byl jeho mladší bratr Vítan. I přes věkový rozdíl se připojil k Benymu, Fabrikantovi a Hanymu. Všichni společně tvořili skupinu dobrých přátel, kteří z velké části zastupovali funkci rodiny, především o svátcích či jiných rodinných událostech („*Beny myslel na to, že na Vánoce bude poprvý jinde. První Vánoce, který mu nevaděj; Včera mu řekli, že kvůli němu udělaj Ježíška pětadvacátýho. Vítan jásal.*”).⁸⁵ Přátelé se ve skupině navzájem podporují a na žádný problém není nikdo z nich sám.

Jelikož je narace vložena do období komunismu, je v knize vylíčeno mnoho praktik a zvyků, které byly v minulé době běžnými. Například povolání do vojenské služby, ze které se všichni chtěli vymanit, nevyjímaje Benyho. „Propustkou” z vojenské povinnosti se stala tzv. modrá knížka, která byla průkazem o neschopnosti výkonu takové služby. V dnešní době je vojenská služba dobrovolná. Dalším charakteristickým prvkem doby byly úplatky. V knize je takový moment viditelný v pasáži o Hanyho smrti. Jeho přátelé nechtěli dopustit, aby byl jeho prach vyhozen, proto se domluvili s panem Kostelkou, jenž pracoval na hřbitově, aby jim urnu s přítelem dal. A tato malá laskavost nemohla zůstat bez úplatku („*Podal plechovku Fabrikantovi, urnu vrátil zpátky do regálu a Fabrikant mu dal dvě stovky.*”).⁸⁶ V neposlední řadě bylo běžnou věcí zakazovat studia dle rodinných poměrů. Pokud nebylo zřejmé, že rodina podporuje komunistický režim či byli příbuzní zavřeni ve vězení, dítě nemělo šanci se dostat na střední školu, někdy ani ne na odborné učiliště („*Volové, mě nepustěj ani na normální učňák, svině, že fotr sedí.*”).⁸⁷

⁸⁴ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 114.

⁸⁵ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 190, 217.

⁸⁶ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 255.

⁸⁷ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 10.

V díle můžeme jako čtenáři pozorovat, s jakou lehkostí Beny přijímá situace, ať už příjemné či nikoli, které mu vstupují do života. Nestagnuje na místě, ale vždy na ně reaguje a posouvá se vpřed. Jeho reakce je právě důležitým bodem pro další vývoj událostí. Životní situace jsou přitom tak obyčejné, že se s nimi můžeme snadno ztotožnit nebo si najít paralelu s vlastním životem.

2.4.2 Jazyková výstavba knihy

Bohatá použila pro svou knihu především nespisovný jazyk a hovorovou mluvu. Příběhu tak dodává na autentičnosti a barvitosti. Je to jeden z prvků, který dělá knihu atraktivnější a netradiční. A protože je v díle neustále přímá řeč a dialogy, které v převážné většině zachycují mluvu mezi lidmi a přáteli, můžeme najít nespočet hovorových prvků. Jedním z nich je výraz *bychom*, který se při hovoru s přáteli nepoužívá korektně a vzniká tvar *bysme* („*tak to bysme měli. Fabrikant se podíval skrz okno...*”).⁸⁸ Dalším prvkem je koncovka *-ej* místo spisovného *-ý/-í* („*A co má bejt?; není ani tak plešatej, ale pupkatej; brzy mu zbořej domov*”)⁸⁹ a duálová koncovka *-ama* používaná v sedmém pádě místo spisovné verze *-ami/-my/-ými* („*mezi stromama vyrostlejma; kousek se zářezama*”).⁹⁰

Vulgarismy Bohatá nešetří a jsou zastoupeny v hojném počtu („*Vím taky. Nejvíc mě sere, že fotr na nás sral...*”).⁹¹ stejně jako citově zabarvená slova, především hanlivá („*je tam tak akorát nákej podělanej čokl; kdy fotr nechodí do hospody?*”).⁹² Slovo *fotr* je v knize používáno běžně a má to své opodstatnění. Otec Benyho a Víťana se k nim nechoval pěkně a mlátil je za každou maličkost. Proto se od něho distancovali a neřekli mu jinak než hanlivě.

V pasáži, ve které byl Beny pozván na svatbu, aby ji zdokumentoval, se potká s jedním hostem, který ovládá středomoravský dialekt. Vyznačuje se tím, že se koncovka mění na *-é* („*Ty seš náké divné fógel, synku.*”).⁹³ Zatímco dialekt spadá do kategorie nespisovné češtiny, profesní mluva je součástí sociální stratifikace jazyka. V knize můžeme najít profesní slang týkající se Benyho vášně, a tou je fotografování (*švenk, kantna, vindšus*)⁹⁴ a profesní mluvu z vojenského prostředí (*tankáni* jako zkrácenina tankového praporu). Dalšími slangovými výrazy v knize jsou například *mazák* (voják se zkušenostmi) či *bažant* (nováček), které byly spojované s povinnou vojenskou službou.

⁸⁸ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 7.

⁸⁹ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 8, 140, 141.

⁹⁰ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 17, 18.

⁹¹ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 10.

⁹² BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 9, 252.

⁹³ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 108.

⁹⁴ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 303.

V neposlední řadě Bohatá používá mnoho přirovnání a metafor, které důmyslně napomáhají lehkosti vyprávění a leckdy přinutí i ve vážné situaci k úsměvu („*jako by ti ujela noha po hovně*”).⁹⁵

K vyprávění příběhu autorka používá er-formu a vševědouceho vypravěče. Postavy důmyslně prostupují příběhem, navazují na sebe a doplňují se. Příkladem nám může být smrt Růženy a jejího otce, která je popsána výše (viz tematická výstavba knihy).

2.4.3 Kompoziční výstavba knihy

Knih je elementárně členěna na kapitoly, jež naznačují hlavní téma v každé části. Je jich mnoho, proto nejsou příliš dlouhé. Většinou se explicitně týkají života hlavního hrdiny nebo s ním alespoň určitým způsobem souvisí. Rychlý sled událostí udržuje čtenářův zájem dozvědět se více. Děj se odvíjí chronologicky, ale má v sobě retrospektivní pasáže, které odkrývají příčiny životních situací přátel a samotného Benyho. Obsah je netradičně zařazen na konec knihy a názvy kapitol jsou sepsány do čtyř sloupců.

2.4.4 Recenze s názvem *Krása jednoduchosti*

Recenze Jaroslava Soukupa z 6. dubna 2022⁹⁶ představuje knihu Simony Bohaté s názvem *Klikar Beny*. Již z názvu recenze je patrné, že autorka oslnila nemálo lidí svou nenuceností a smyslem pro jednoduchý a pravdivý popis tehdejších životů.

J. Soukup vyzdvihuje autorčin talent fabulovat a nerušivým způsobem zahrnout do vyprávění i méně důležité postavy. Naopak, tyto postavy nesou funkci doplnění představ o tehdejší pražské periferii a přibližují i méně populární společenské vrstvy jako jsou například bezdomovci. K tomu autorce dopomáhá hovorový jazyk, který je v dělnické třídě rozšířený.⁹⁷ Nezávisle na Soukupově poznámce o stylu psaní Bohaté, mi její próza připomněla spisovatele Josefa Škvoreckého díky použitému jazyku či Bohumila Hrabala, který si také vybral hlavního hrdinu z nižší třídy a děj situoval do sběrný papíru – postava Hantí.

Soukup se dále zaměřuje na humor a absurditu, s jakou Bohatá líčí osudy na periferii a zároveň tyto dvě zásadní věci propojuje s focením. Hrdina Beny i známý fotograf Jindřich Štreit humor a absurditu uměli zachytit ve svých snímcích.⁹⁸

⁹⁵ BOHATÁ, S., pozn. 79, s. 54.

⁹⁶ SOUKUP, J., *Krása jednoduchosti*. In: *iLiteratura.cz* [online]. 2022 [vid. 7. 6. 2024]. ISSN 1214-309X. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/45459-bohata-simona-klikar-beny>

⁹⁷ SOUKUP, J., pozn. 96.

⁹⁸ SOUKUP, J., pozn. 96.

Recenzi prostupuje Soukupova obava, že doba po vítězném únoru komunistů až do jejich pádu v roce 1989 se stane dnešní generací zapomenuta a nebude znamenat nic, pouze pár řádků ve školních učebnicích dějepisu.⁹⁹ Proto jsou díla jako *Klikář Beny* důležitá. Neukazuje pouze ruch velkoměsta a příjemné věci. Nezaměřuje se na rodiny a osoby, které se snaží v režimu budovat a rozvíjet se. Ukazuje pravdu o lidech, kteří se snaží přežít a zachovat si alespoň to málo, co jim zůstalo.

Závěrem recenze Soukup zmiňuje hudbu prostupující celým příběhem. Nejenom tu zahraniční jako Doors, ale i české kapely například Jasná páka. Tvrdí, že to jsou pro drtivou většinou symboly tehdejší doby. Opět připojuje poznámku o nedocení tehdejší populární hudby mladší generací.¹⁰⁰ Mým názorem je, že autor je příliš skeptický a nevěřící směřem k mladší generaci. I mladší generace je schopná uvědomovat si problémy a těžkosti situací v minulém režimu, i když neměla možnost si zkusit v něm vyrůstat. Proto tituly jako *Klikář Beny* nebo *Listopad* od Aleny Mornštajnové jsou důležitým představením skutečnosti a nastíněním tehdejší reality.

2.4.5 Recenze knihy od Magdaleny Čechlovské

Magdalena Čechlovská dne 8. 4. 2022 uveřejnila v online týdeníku Aktuálně.cz článek s poněkud delším názvem – Polévka v kantýně. Próza o dělníkovi v 80. letech může získat Magnesii Literu.¹⁰¹

Bezprostředně na začátku článku vyzdvihuje jazyk použitý v próze. Nachází v něm důvtip a především kritiku minulého režimu, což nelze popřít. Autorka románu s lehkostí jazyka popisuje těžký život na pražské periferii: „*Bohatá vypráví suverénně, stylově pochmurně. Věř v laskavost navzdory nelaskavé době.*”¹⁰² Bohatá použila hovorovou češtinu, jenž dodává příběhu na autenticitě a čtenářům může poskytnout ztotožnění se s některými situacemi. Knihou prostupuje motiv změny. Části Prahy se mění a boří, aby uvolnily místo pro jiné stavby.

Nedílnou součástí knihy je vášně pro focení. Hlavní hrdina si najde nenáročnou práci ve fabrice, ve které má dostatek času věnovat se právě focení tzv. kouzla momentu. Čechlovská ke zmíněnému tématu také míří a poukazuje na fakt, že Bohatě není fotoaparát cizí a amatérsky

⁹⁹ SOUKUP, J., pozn. 96.

¹⁰⁰ SOUKUP, J., pozn. 96.

¹⁰¹ ČECHLOVSKÁ, M. *Polévka v kantýně. Próza o dělníkovi v 80. letech může získat Magnesii Literu.* In: Aktuálně.cz [online]. [vid. 9. 6. 2024]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/polevka-v-kantyne-proza-delnik-simona-bohata-klikar-beny/r~5b55f3ecb72811ecbdb0ac1f6b220ee8/>

¹⁰² ČECHLOVSKÁ, M. pozn. 101.

fotila. V knize je zmíněno jméno tehdejšího fotografa – Jindřicha Štreita. Byl pro Benyho inspirací.¹⁰³ Klikář Beny je dokonce věnován J. Šreitovi.

Důležitým aspektem je autorčino prožité dětství v Praze. Při psaní díla Klikáře Benyho mohla čerpat ze svých vzpomínek na tehdejší místa. Další témata jako sběrna, ve které mladší bratr Benyho krade noviny či obcházení povinné vojenské služby má Bohatá také ze svého okolí – konkrétně od svého muže.¹⁰⁴ Čechlovská nic představenému dílu nevytkla a já s ní musím souhlasit.

2.4.6 Sumarizace roků v ženské literatuře

Rok 2013 byl pro české autorky důležitý na prozkoumávání témat, kterých byla široká škála, například osobní osudy, intimní zážitky či sociální problémy. Petra Soukupová vydala román „*Marta v roce vetřelce*“, jenž se zabývá životními krizemi a hledáním vlastní identity. Je to román s autobiografickými prvky. Hlavním tématem byly rodinné vztahy a psychologie postav.¹⁰⁵ Obě tyto témata se stala výrazným rysem tvorby. Začaly se objevovat silné a nezávislé ženské postavy, které zpravidla čelily komplexním životním situacím a výzvám. Mnoho autorek se nebálo experimentovat se stylem psaní a jeho formou. Byly zde pokusy o narušení tradiční narativní struktury, využívání modernistických, ale i postmodernistických technik. Kateřina Tučková v knize „*Žitkovské bohyně*“ pracovala s odbornou literaturou či svědectvím pamětníků. Za knihu získala nemálo ocenění od široké veřejnosti i od odborníků.¹⁰⁶

V roce 2014 se v několika dílech autorky vracely do minulosti a zkoumaly se historické události a jejich vliv na ženy. Zaměřovalo se na období války, transformace společnosti a komunistického režimu. Vzrostly počty autobiografických děl a intimních zpovědí, ve kterých se sdílely osobní příběhy a zkušenosti. Česká ženská próza se rozšířila o několik významných děl. Radka Denemarková vydala román „*Příspěvek k dějinám radosti*“, který prozkoumává komplikované vztahy a otázky genderu. Dalo by se říci, že tento rok se vyznačoval hlubším ponorem do osobních, ale i společenských problémů. Hana Androniková publikovala sbírku povídek „*Vzpomínky, co neuleti*“, ve které se zabývala tématy paměti a minulosti. Již před těmito povídky předznamenala téma v románu „*Nebe nemá dno*“ s dávkou

¹⁰³ ČECHLOVSKÁ, M. pozn. 101.

¹⁰⁴ ČECHLOVSKÁ, M. pozn. 101.

¹⁰⁵ STEHLÍKOVÁ, O. *Marta v roce vetřelce*. In: *iLiteratura.cz* [online]. [cit. 2024-07-10]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28881-soukupova-petra-marta-v-roce-vetrelce>

¹⁰⁶ MACHALA, L. a P. KOŽUŠNÍKOVÁ (ed.). *Cenová bilance 2013: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2013*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4448-2.

sarkasmu a deníkových zápisů. Román byl oceněn Cenou Magnesia Litera 2011 ve čtenářské kategorii.¹⁰⁷

Rok 2015 byl bohatý na tvorbu. Petra Soukupová přispěla do literárního světa svým románem „*Pod sněhem*“, kde se zaměřila na rodinné vztahy a dynamiku mezi členy rodiny.¹⁰⁸ V tomto roce se autorky pustily do kritiky společenských norem, genderových rolí a také očekávání. Témata jako feminismus, rovnost pohlaví a práva žen byly frekventované. V literatuře se často vyskytovaly příběhy o vztazích mezi různými generacemi žen (babičkami, matkami, dcerami) a jak se tyto vztahy vyvíjely a ovlivňovaly životy jednotlivých postav.¹⁰⁹ Natálie Kocábová přišla s románem „*Tohle byl můj pokoj*“, který se zabývá vzpomínkami a osobní transformací. Pavel Janoušek v knize *Hravě a dravě: kritikova abeceda* se nechal slyšet, že Kocábová nemá ženský styl psaní, ale psaní „*založené na potřebě prostřednictvím literatury sdělovat velmi osobní a dosti bolestné prožitky (...)*“¹¹⁰.

V roce 2016 autorky pokračovaly ve zkoumání osobních a společenských témat. Tento rok byl charakterizován rozmanitostí témat a stylů, které přinesly nové perspektivy a hloubku do české literární scény. Pokud se vrátíme k již zmiňované knize „*Pod sněhem*“, uvidíme, jak moderní technologie ovlivňují rodinné vztahy a komunikaci. Více běžné je také zkoumání psychologie postav a zaměření se na vnitřní svět hrdinky, jejich bojů svádějících samy se sebou (zdraví, identita, hledání smyslu života). Například prvotina Zuzany Kultánové s názvem „*Augustin Zimmermann*“ je dílo, které čerpá z paměti a různých odborných literatur. Popisy postav a prostředí jsou důležitou složkou díla tak jako vnitřní monology.¹¹¹

Představená období v ženské próze nám dokazují evoluci a diverzifikaci témat, přístupů a stylů, které autorky využívaly k vyjádření svého pohledu na svět a svých zkušeností.

¹⁰⁷ MACHALA, L. a A. DAMBORSKÁ, (ed.). *Cenová bilance 2014: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2014*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.

¹⁰⁸ STEHLÍKOVÁ, O. *Ten talíř s nakrájeným řízkem* [online]. In: *Tvar*. [vid. 10. 6. 2024]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/recenze-Pod-snehem-Tvar.pdf>

¹⁰⁹ MACHALA, L. a A. DAMBORSKÁ, (ed.). *Cenová bilance 2015: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2015*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5337-8.

¹¹⁰ JANOUŠEK, P. *Hravě i dravě: kritikova abeceda*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1777-2.

¹¹¹ MACHALA, L. a T. FRANTA, (ed.). *Cenová bilance 2016 (CS): Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2016*. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5338-5.

Závěr

V teoretické části bakalářské práce jsem vysvětlila pojmy „ženské psaní“, logocentrismus, falocentrismus a falogocentrismus, jak je vymezil literárněteoretický diskurz. Popsala jsem Cenu Magnesia Litera, její fungování, vývoj v čase a obecně vývoj cen po roce 1989. Podrobněji jsem charakterizovala Cenu Jiřího Ortena, která je uznávanou i v dnešní době. Představila jsem autorky, jejichž díla jsou stěžejní pro mé zkoumání v práci.

Při zpracování praktické části jsem nastudovala oceněná díla Amáliina nehybnost, Cestou špendlíků nebo jehel a Klikař Beny. Publikace jsem charakterizovala, specifikovala jejich tematickou, jazykovou a kompoziční část a v každé došla k jinému závěru, který se vztahuje k centrálnímu tématu naší práce.

Hlavním tématem v knize Kateřiny Rudčenkové je téma bezdětné ženy. Staví na vžité zkušenosti, a tím balancuje na hraně autobiografie (nebo jak se dnes s oblibou konstatuje v literárních kruzích, vytváří autofikci). Podle většinové společnosti je ženským posláním mít děti, Rudčenková ale s tímto společenským očekáváním vede umělecký dialog, když svou hlavní hrdinku učinila bezdětnou a bez schopnosti najít si adekvátního partnera. Mezilidské vztahy nejsou pro Amálii jednoduchou záležitostí a je si sama sebou nejistá, hledá se ve světě i ve vztazích. Rudčenková dokázala vytvořit přesvědčivé zobrazení jedinečné, ale zároveň příznakově ženské zkušenosti, ve vyprávění klade důraz na emocionalitu a vnitřní prožívání různých vztahových situací. Lze konstatovat, že její román představuje reprezentativní příklad kvalitního ženského psaní, které bylo právem oceněno nominací na prestižní cenu.

Zuzana Říhová v knize Cestou špendlíků nebo jehel klade důraz na mezilidské vztahy a roli jedince ve společenství. Zabývá se lidskou (převážně partnerskou) povahou a vnitřními konflikty, které postavy vedou, a to nejen z ženské perspektivy. Důležitým tématem jsou opět partnerské vztahy, hlavně manželství a rodičovství. Poetika Zuzany Říhové není tak jasně „ženská“ jako u Rudčenkové, ale jistě lze vysledovat i zřejmé příznaky: snaha vysvětlit genderovou perspektivu a její odlišnosti, důraz na vztahy, archetypální zobrazení rolí v rodině a domácnosti. Zkušenost popsaná v díle je ale primárně generační – mladý manželský pár se snaží vychovávat svého postiženého syna, jenže ve světě současných maximalistických očekávání je těžké obstát, ani útek někam do venkovské idyly není řešením, právě naopak. Lidé v průběhu života utrpí mnoho bolavých zranění, nelze projít bez úhony, obstát je těžké. Říhové prózu lze ocenit jako jedinečnou a ambiciózní, ženské téma tu funguje do určité míry, v jinotajné rovině je ale pojednáno více než jen genderová optika.

Simona Bohatá je spisovatelkou, která v oceňovaném díle vsadila na zcela jinou tematiku než předešlé dvě autorky. Dominantou její prózy je zobrazení generační zkušenost lidí dozrávajících v 80. letech minulého století. V díle se vyskytují pasáže, ve kterých jsou analyzovány vnitřní pocity postav, ale nejsou zdaleka tak genderově příznakové („femininní“) jako ve výše představených dílech. Bohatá se nezabývá obvyklými tématy ženského psaní, jako je vztahování se k roli ženy, naplnění smyslu života či hledání identity. Jejím cílem je vyobrazit každodenní strasti života, popřípadě mezilidské vztahy v odlehlých částech Prahy v konkrétním historickém období. Proto jsem došla k závěru, že Simona Bohatá není typickou autorkou pro kategorii ženského psaní, tento literárněvědný přístup by při interpretaci románu nebyl produktivní. Způsob vyprávění, který Bohatá zvolila, připomíná spíše mužské autory, zájem o řeč ji sblíží např. s Hrabalem či Škvoreckým, z ženských autorek snad s Irenou Douskovou.

Souhrnnou kapitolou je sumarizace konkrétních let v ženské próze, ve které jsem krátce představila charakteristická témata pro sledovaný rok a připojila k nim publikace různých českých autorek jako doklad pro dané téma. Témata se každým rokem mění a vlna inspirace přináší pokaždé zcela inovativní myšlenky či se vrací pro témata do minulosti.

Závěrem lze shrnout: V současné české próze dokázalo uspět (a bylo to vyjádřeno nominacemi na literární ceny!) mnoho autorek, tři z nich jsme si zde vybrali pro analytickou sondu. Myslím, že šlo o výběr reprezentativní: v Rudčenkové jsme objevili autorku příznakově „ženskou“, u Říhové to platilo do jisté, byť významné míry, u Bohaté se kategorie ženského psaní neukázala interpretačně nutnou, funkční. Asi jde o výpověď, která má platnost všeobecnou: ženské psaní je rozmanité, tematicky pestré, někdy volí spisovatelky témata ženské zkušenosti, jindy má ale narativní dílo záběr širší, např. když jde o zobrazení zkušenosti generační či historické.

Seznam použité literatury

BOHATÁ, S. *Klikař Beny*. Vyd. Host, 2021. ISBN 978-80-275-275-0740-5.

MACHALA, L. a A. DAMBORSKÁ, (ed.). *Cenová bilance 2014: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2014*. Vyd. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4881-7.

MACHALA, L. a A. DAMBORSKÁ, (ed.). *Cenová bilance 2015: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2015*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5337-8.

MACHALA, L. a T. FRANTA, (ed.). *Cenová bilance 2016 (CS): Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2016*. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5338-5.

MACHALA, L. a P. KOŽUŠNÍKOVÁ, (ed.). *Cenová bilance 2013: Nad literárními díly oceněnými i neoceněnými v roce 2013*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN ISBN.

MATONOHA, J. *Psaní vně logocentrismu: diskurz, gender, text*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1748-2.

POŘÍZKOVÁ, L. a M. NAVRÁTILOVÁ (ed.). *Literární a knižní kultura v digitálním věku*. Olomouc: Univerzita palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-87895-49-8.

RUDČENKOVÁ, K. *Amáliina nehybnost*. Vyd. Euromedia Group, 2021, s. 27. ISBN 978-80-242-7634-2.

ŘÍHOVÁ, Z. *Cestou špendlíků nebo jehel*. Vyd. Argo, 2021. ISBN 978-80-257-3415-5.

JANÁČEK, P. a TRÁVNÍČEK J. *České literární vavříny*. In: ENGLISH, J. F. *Ekonomie prestiže. Ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot*. Vyd. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-492-7.

JANOUSEK, P. *Hravě i dravě: kritikova abeceda*. Vyd. Praha Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1777-2.

Seznam použitých online zdrojů

- CENA JIŘÍHO ORTENA. *Statut ceny Jiřího Ortena*. In: *O ceně* [online]. [vid. 2. 4. 2024]. Dostupné z: <https://www.cenajirihoortena.cz/statut-ceny/>
- ČECHLOVSKÁ, M. *Polévka v kantýně. Próza o dělníkovi v 80. letech může získat Magnesii Literu*. In: *Aktuálně.cz* [online]. [vid. 9. 6. 2024]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/polevka-v-kantyne-proza-delnik-simona-bohata-klikarbeny/r~5b55f3ecb72811ecbdb0ac1f6b220ee8/>
- DRAHOŇOVSKÁ, K. *Pohyb, který není vidět*. In: *iLiteratura.cz* [online]. [vid. 6. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/45475-rudcenkova-katerina-amaliina-nehybnost>
- EDER, K. *Vesničko má potemnělá*. In: *Host* [online]. 2021, číslo 9, s. 68. [vid. 29. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.h7o.cz/casopis>
- FIALOVÁ, A. (ed.). *Česká próza po roce 1989*. Praha: Academia, 2015. Dostupné z: http://www.vedakolemnas.cz/sys/galerie-download/vkn_28.pdf
- KATEŘINA RUDČENKOVÁ. In: *Bibliografie* [online]. [vid. 3. 2. 2024]. Dostupné z: <http://rudcenkova.freehostia.com/biografie.html>
- KLÍČOVÁ, E. *Román pro (bezdětné) ženy*. In: *Host* [online]. 2021, číslo 9, s. 58–59. [vid. 28. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.h7o.cz/casopis>
- MAGNESIA LITERA. *Statut výročních knižních cen Magnesia Litera (za rok 2023)*. In: *O liteře* [online]. [vid. 3. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz/wp-content/uploads/2023/09/Statut-ML-2024.pdf>
- NOVOTNÝ, V. *Co se hýbe v nehybnosti*. In: *Tvar* [online]. 2022, číslo 8, s. 23. [vid. 10. 2. 2024]. Dostupné z: https://www.hostbrno.cz/pictures/Anopress%20PDF/Cerne_jazyky_Tvar.pdf
- SOUKUP, J., *Krása jednoduchosti*. In: *iLiteratura.cz* [online]. 2022 [vid. 7. 6. 2024]. ISSN 1214-309X. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/45459-bohata-simona-klikarbeny>
- STEHLÍKOVÁ, O. *Marta v roce vetřelce*. In: *iLiteratura.cz* [online]. [vid. 10. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28881-soukupova-petra-marta-v-roce-vetrelce>
- STEHLÍKOVÁ, O. *Ten talíř s nakrájeným řízem*. In: *Tvar*. [online]. [vid. 10. 6. 2024]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/recenze-Pod-snehem-Tvar.pdf>

ZUZANA ŘÍHOVÁ – DOBROČINNOST, FILANTROPIE, ALTRUISMUS. Spisovatelka:

Zuzana Říhová. In: *Česká televize* [online]. [vid. 2024-02-29].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricettri/221562254200010/cast/887239/>